

МАРИЧЕ БОЗДОГАНОВА
НУ Библиотека „Григор Прличев“, Охрид
(Северна Македонија)
mbozdoganova@yahoo.com

УДК 027.022(497.7)
338.48:7/8(497.7)

УЛОГА БИБЛИОТЕКЕ У РАЗВОЈУ КУЛТУРНОГ ТУРИЗМА

САЖЕТАК | Библиотека и библиотекарство у свом развоју имају велику улогу у напретку туризма у својој локалној заједници, посебно када је реч о граду Охриду. Улога коју библиотека има основа је њених активности и услуге које нуди својим корисницима. Развој информационе писмености, аутоматска обрада књижног фонда, дигиталне базе података приближавају тражене информације корисницима наших услуга.

Важна улога библиотеке у развоју културног туризма је да има добру стратегију са јасно дефинисаним мерама и смерницама у које ће локално становништво бити укључено заједно са тимом из библиотеке, ради веће популаризације. Нарочито је у туристичкој сезони важно припремити културни календар догађаја у којима ће бити објављене све активности библиотеке: изложбе, популаризација збирки, књига, аутора, промоције, јавне активности, привлачење туриста и представљање културних вредности Града и шире. Промоција књиге изван библиотеке даје добар резултат у приближавању писане речи публици. Између библиотеке и културног туризма постоји међусобна веза – лето на плажи са књигом у руци.

КЉУЧНЕ РЕЧИ | библиотека, културни туризам, промоције, популаризација, корисници, информациона писменост

УВОД

Библиотекарство је кроз историју показало своје снаге и одрживости у развоју, а самим тим и потребу прихватања нових изазова технолошког и научног развоја. Библиотека је срце заједнице, дели догађаје, збивања са корисницима, информише их и отворено комуницира са њима. Успех библиотеке заснива се на остваривању њених циљева – задовољавање потреба корисника.

У развоју нове технологије, информације постају главни ресурс сервиса код савремене библиотеке. Можемо слободно речи да данашње библиотеке нису више само зграде које прикуљају и позајмљују библиотечку грађу, већ све више освајају нове технике и методе које би биле у корак с временом и развојем нових технологија и спознаја науке. Ипак, у средишту њиховог рада и интереса остаје корисник. Библиотека му омогућава најприкладнији и најбољи начин непосредног приступа свим изворима знања и информација.

Са својом културном и јавном делатношћу библиотека постаје део културног живота заједнице, део културне понуде која може бити представљена широком броју припадника заједнице. Једном речју – библиотека може и мора да води рачуна како би била што занимљивија и доступнија корисницима и бити део туристичке понуде заједнице. Књижнице похрањују значајан део културне баштине, али засад не учествују систематично у њеној већој презентацији кроз туристичке програме.

Библиотека „Григор Прличев“ из Охрида је зрно бисера на Охридском језеру која доприноси популаризацији, развоју и афирмацији културног туризма у заједници и ширем окружењу.

1. КУЛТУРНИ ТУРИЗАМ

Култура је веома важан фактор економског развоја због својих веза са начином живота, географским подручјима и блиске везе између образовања и друштва. Мотиви за путовање и боравак у културно-друштвеном подручју садрже тежњу за испуњењем великог броја људских потреба и жеља. То може бити жеља за стицањем знања, откривањем и упознавањем различитих региона и цивилизација, посетом разним културним догађајима, уметности, авантурама, променама, итд. Међу посебним су: путовање у прошлост, посете малим градовима и другим земљама, посета природним и културним подручјима, истраживачка путовања,

семинари, упознавање живота и рада уметника, ради одмора, рекреације, као и из здравствених разлога и слично.

По дефиницији, културни туризам омогућава местима која нису првенствено туристички оријентисана и која нису богата туристима током целе године да понуде туристичку понуду захваљујући својим културним и уметничким ресурсима. Дакле, главни циљ културног туризма је мотивисати људе да путују и упознају се са локалним културним вредностима како би их разумели и последично их поштовали.

2. БИБЛИОТЕКЕ У РАЗВОЈУ КУЛТУРНОГ ТУРИЗМА

Библиотеке су ризнице свеукупне људске мисли и вековни чувари знања, које представљају темељ сваке цивилизације – место где се сакупљају драгоцене знања и информације. Знајући да библиотеке представљају „храмове културе“ једног народа, то су места где се чувају књиге, оне су средишње место различитих догађаја, носиоци културног развоја и културних догађаја заједнице.

Ово, ново време информационо-технолошког развоја, време виртуалног и дигиталног света није заобишло ни библиотеке. Усвајање нове вештине је неминовно.

Улога и допринос библиотеке у развоју културног туризма је тема која је недовољно истражена, па тако и допринос библиотека као комуникациони ресурс одрживог туризма. Ипак постоји допринос библиотека у развоју туризма путем три основне библиотечке функције, како их дефинише Манифест народних библиотека (International Federation of Library Associations and Institutions [IFLA] и UNESCO, 1994), а то су информацијска, културна и образовна функција. У развоју културног туризма библиотеке преузимају свој део одговорности и са својим активностима подржавају и промовишу позитивне стране друштва. Информације су нит које повезују кориснике и сервис библиотеке. Узајамна корист је неоспорна, и за заједницу и за туристе.

Библиотеке, као институције културе, важан су фактор развоја и унапређења културног туризма. Дигитализацијом својих фондова библиотеке су постале важан фактор друштвеног напретка заснованог на знању којим управља дигитална технологија. На тај начин омогућавају директан онлајн приступ библиотечкој грађи, проучавање прибора и других информација које активно учествују у представљању одређеног региона туристима. Улога библиотека у развоју културног туризма рапидно се повећала у последњих неколико година, јер туристи

све више прикупљају много информација о дестинацији пре него што се одлуче да је посете. Библиотеке могу привући туристе на бројне начине. Пример може бити организација туристичких посета која им пружа упознавање са културним и историјским наслеђем неког региона, историјом и структуром саме библиотеке, њеним фондовима и услугама. Ако библиотеке организују изложбе, оне би требало да буду део посете туриста. Пре саме посете туристима се може пружити кратка видео-презентација као увод у ствари које ће видети. Посете треба организовати у више наврата током дана и прилагодити различитим типовима посетилаца. Програми посете треба да укључе и одрасле и децу и требало би да буду направљени према типу посетилаца.

Културни туризам једна је од врло важних економских грана. У последњих неколико година улога туризма у култури постаје све већа. Данас, за сваку државу туризам је важан фактор у њеном развоју.

Предности културног туризма у великој мери односе се на економски развој, али се виде и у другим друштвеним сферама, као што је животна средина. Ово укључује повећане приливе од туристичких посета, отварање нових радних места, предузећа и атракција, активно очување и заштиту важних локалних ресурса, побољшање имиџа заједнице (друштва) на глобалном нивоу, подстицање улагања у ресурсе и објекте који су поред туристичких услуга, итд.

У Европи је уочен пораст туриста чији је циљ посета културно-историјским локалитетима, па из тог разлога настојимо максимално искористити предности овог тренда. Део фондова ЕУ обезбеђује средства у облику грантова како би се помогло државама чланицама и земљама кандидатима у обезбеђивању потребне инфраструктуре или грађевинских радова неопходних за смештај одређеног културног објекта или знаменитости које ће посетити што већи број туриста.

Библиотека може помоћи у заштити културног наслеђа и спречити њено губљење. Јер губитак културног знања није само процес који се догодио у прошлости; то се и данас дешава када је приступ традиционалним ресурсима и традиционалним начинима живота ограничен за млађу генерацију. Традиционално културно знање је знање које је акумулирано из доприноса и историјских искустава многих генерација. Јасно је да разумевање традиција прошлости у правом контексту, дубини, сложености и различитости треба да потврди културни идентитет у садашњости. Усвајање библиотека као активних учесника културног туризма открива нове перспективе њиховог развоја. Имају значајан потенцијал и прилику да представе културно наслеђе, непознато не само странцима, већ и македонским туристима. У овом тренутку не постоје тачни статистички подаци о посетама туриста македонским јавним библиотекама. Народне библиотеке имају

капацитет да своје задатке у области културног туризма изводе у партнерству са различитим организацијама - музејима, невладиним организацијама, државним институцијама, итд. Ово пружа прилику за сарадњу на разним пројектима који укључују догађаје који могу привући туристе. Туристи који посећују културна налазишта (археолошка налазишта, музеје, историске грађевине) сматрају да је ова врста путовања импресивнија од конвенционалних путовања јер им омогућава да науче нешто ново. Овај фокус на обогаћивање новим информацијама уочљив је глобални тренд у путовањима. Културни туризам привлачи туристе који често продужавају боравак због активности које произилазе из посета културним знаменитостима. Такви посетиоци више доприносе локалној економији од конвенционалних туриста.

Библиотеке су поред музеја и галерија значајни чувари баштине и локалне културе. Библиотечке фондове, с једне стране, чине дела светске уметности или научне или народне баштине, а с друге стране, дела која припадају локалној баштини, тако библиотеке претстављају мост између светске и локалне културе.

3. ОХРИДСКА БИБЛИОТЕКА

Охрид је град који нуди мноштво културних знаменитости: ту су музеји, галерије, цркве, манастири, ту су археолошка налазишта, локално насеље, храна, ресторани, атељеи и сл. Од давнина библиотеке су биле комуникацијско средиште заједнице, биле су темељ за развој друштва у будућности. Улога библиотеке у културном туризму значајна је и има своје разрађене програме са којима се жели представити туристима.

Смештена у центру града, у близини језера, свима доступна, НУ Библиотека „Григор Прличев” представља место целоживотног учења, она је културно средиште локалне заједнице која подупире интелектуални раст и флексибилност у раду и складу с потребама локалне заједнице и њених корисника. Библиотека подстиче читалачке навике, свест о културном наслеђу, првенствено завичајном, онда о значајним постигнућима и иновација, о неговању уметности.

У овом раду не желим да оптерећујем бројкама и подацима о нашој институцији јер још нисмо ставили нагласак на ову тему. Изложићу преглед догађаја који се налазе у Годишњем плану Библиотеке. Летње активности, попут промоција, популаризације, изложбе, укључују велики број културних туриста.

Библиотека је годинама уназад дала свој максимум за афирмацију свог културног и књижевног наслеђа. Имајући збирке старих и ретких књига, завичајну,

5

Слика 1.

туристичку збирку говори о богатству које сама по себи има, негује и развија.

Збирка старих и ретких књига сведочи о вредностима и околностима које су постојале на овим просторима, одражавајући начин живота у то доба. Она повезује догађаје, људе, збивања од давнина и даје нам светлост наше прошлости (сл. 1).

Ту је и завичајна збирка. Њена улога у развоју културног туризма значајна је јер је она књижнично благо која обогаћује културно-туристичку понуду. Она је чувар културне баштине, приближава нам културу и помаже нам у упознавању локалне заједнице. Завичајна збирка садржи грађу из подручја туризма, угости-тељства, социологије, географије, биологије, историје, има богату литературу из књижевности аутора који су оставили трајно наслеђе своме граду и корисници-ма услуга библиотеке.

„Охрид некада и сада” представља електронски извор са фотографијама како је Охрид изгледао некад, а како данас. Са изложбом тих фотографије културни туристи имали су могућност да доживе стару архитектуру града, стару калдрму, а такође и да осете промену новог времена.

Ту су промоције, изложбе, које привлаче туристе да виде и упознају нешто ново, традиционално, уникатно везано за ове просторе (сл. 3, 4, 5).

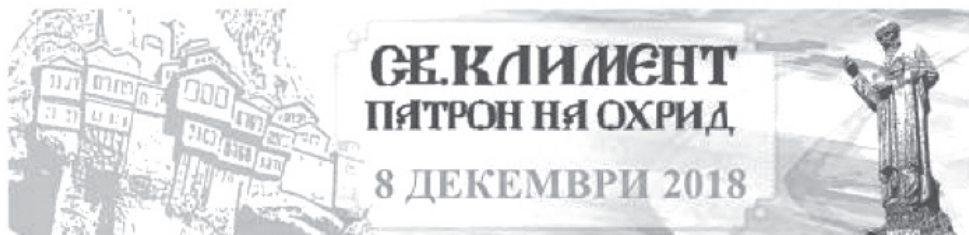
Слика 2.

**НАЦИОНАЛНА УСТАНОВА
Библиотека "Григор Прличев" - Охрид**

Изложба:

**„Св. Климент Охридски во македонската
книжевна и научната мисла во Македонија“**

Слика 3.

Слика 4, 5.

Када туристи посећују библиотеку, библиотекари постају туристички водичи чији је задатак да презентују и покажу библиотеку и њене збирке. Библиотека је жив организам који расте, корисници, културни туристи дају велики допринос да она буде центар културних збивања током лета, поготово јер је туристичка сезона у току.

Значајан допринос предстваља и „Вече Живка Чинга“, посвећено завичајном аутору, чије ће дело заувек остати у колективној меморија града Охрида и читаве Македоније. У оквиру манифестације, ове године, промовисано је прво издање антологијске књиге о Чингу, коју су написали аутори проф. др Димитар Пандев и Славе Ђ. Димоски. Манифестација представља доделу награде „Живко Чинго“ за најбољу кратку причу (сл. 6, 7).

Незаобилазан догађај у току августа је и Летња школа међународног семинара о македонском језику, књижевности и култури на Универзитету „Св.Ѓирила и Методија“ из Скопља, који се одржава у Охриду. За време трајања семинара Библиотека је посећивана од низа гостију, предавача, професора који имају потребе за књижевношћу, језичком или референсном литературом. Само ове године било и их је око 40 нових и старих, непознатих и мање или више познатих

Слика 6, 7.

семинариста из 15 земаља света који су потврдили учешће на овој 54. Летњој школи: <https://www.youtube.com/watch?v=d1uGSJjAGLo>.

За посетиоце, културне туристе, догађај са ког се пружа диван поглед на Охридско језеро, уживајући у уметничкој поетској речи је „Ноћ поезије у Велестову“. Осим песника, гости су и истакнути уметници, музичари и сликари (сл. 8).

Током летњих дешавања библиотека је партнер, подршка и промотер свих активности у оквиру своје делатности. Кроз овакав начин презентирања локалне баштине туристима је омогућено креативно самоизражавање, односно судјеловање у култури.

И библиотеке на отвореном могу послужити туристима да позајме књиге или да направе размену. Паркови су обично идеално место за постављање дрвених кућица у које љубитељи књига могу оставити или узети књигу (сл. 9, 10). И ово је једна од активности, приближавање културе туристима ради ближег контакта са књигом.

Због корона вируса свет је стао. Заустави се темпо живота. Библиотеке су добиле нову функцију. Статистички подаци показују да се у последње три године број чланова македонских библиотека значајно смањило. У 2016. библиотеке су имале 131.455 чланова, док је прошле године овај број пао за чак 50.000.

Смањење интереса за чланство у библиотеци међу грађанима не мења чињеницу да ове институције и даље имају верне чланове. Њихове услуге постале су доступне на даљину. У данашњем дигиталном и виртуелном свету библиотека мора да води рачуна о јачању свог достојанства, интегритета и ауторитета како

Слика 8, 9 и10.

би се надограђивала и у јавности добити позитивну слику о себи. Због тога треба предузети кораке да се приближи јавности, корисницима оно што библиотека има, нуди и даје на коришћење. Зато би наше библиотекарство требало да буде заступљено и у медијима.

С правом се каже да се догодило оно што се чуло, прочитало и видело, и обрнуто, где нема информација постоје дезинформације. Штампане су замениле веб-странице, па што је доминантнија и активнија, то је занимљивија и јача.

4. ЗАКЉУЧАК

Туризам је разгледница. Културни туризам даје једину разноликост у својој посети. Зато овај преглед културног туризма у Охриду приказује слику о библиотеци као споју старог и новог времена. У библиотеци кроз разне изложбе, промоције, радионице, одвијају се дијалози између различитих генерација. Она је храм књига у којој се чува културно благо наше заједнице. Зато је завичајна збирка један од главних адута у туристичкој понуди, јер нам записи у завичајној збирци говоре о историјским и економским стањима у држави тога времена. Ту су и традиционалне вредности, обичији, правила моралних вредности, и сл. Завичајна збирка нам помаже о очувању наше историје, садашњости и будућности.

Како би библиотека била укључена у план и програм развоја културног туризма, битна је стратегија коју заузима локална заједница и менаџерски тим библиотеке. Верујем да убудуће ова тема биће итекако важна за привлачење што већег броја културних туриста.

У време виртуалног света, дигитализације, информацијске писмености, библиотека се труди да буде у корак са новим технолошким развојем науке. Њене базе података доступне су свим корисницима на даљину.

Најважније је да је она активна и на друштвеним мрежама и да буде доступна свим посетиоцима путем њене веб-странице: <https://bibliotekaohrid.mk/>.

ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ

Архива и документација НУ Библиотеке „Григор Прличев“, Охрид.

Kovačević, A. *Kulturni turizam knjižnica: ciljevi, usluge i poslanje*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, 2019.

Tokić, K. i I. Tokić. „Informacijska funkcija knjižnice u turizmu: studija slučaja Hrvatske“. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 60, 4 (2017).

Tokić, I. i K. Tokić. „Uloga knjižnica kao komunikacijskog resursa održivog turizma“. Zagreb: Hrvatsko informacijsko i dokumentacijsko društvo: Institut za turizam. *Suvremene teme, br. 1.* (2020).

Tosic, V. & S. Lazarevic. "The role of libraries in the development of cultural tourism with special emphasis to the bibliotheca Alexandrina in Egypt". *UTMS Journal of Economics*, Vol. 1, No. 2, (2010): 107-114.

MARIČE BOZDOGANOVA
Public Library "Grigor Prličev" Ohrid, (North Macedonia)
mbozdoganova@yahoo.com

THE ROLE OF THE LIBRARY IN THE DEVELOPMENT OF CULTURAL TOURISM

SUMMARY | In its development, the library and librarianship play a major role in the progress of tourism in their local community, especially when it comes to the city of Ohrid. The role that the library has is the basis of its activities and the services it offers to its users. The development of information literacy, automatic processing of the book fund, digital databases bring the required information closer to the users of our services.

An important role of the library in the development of cultural tourism is to have a good strategy with clearly defined measures and guidelines in which the local population will be involved together with the team from the library, for greater popularization. It is especially important in the tourist season to prepare a cultural calendar of events in which all library activities will be published: exhibitions, popularization of collections, books, authors, promotions, public activities, attracting tourists and presenting cultural values of the City and beyond. The promotion of a book outside the library gives a good result in bringing the written word closer to the audience. There is a connection between the library and cultural tourism – summer on the beach with a book in hand.

KEY WORDS | library, cultural tourism, promotions, popularization, users, information literacy

МАРИЧЕ БОЗДОГАНОВА

Библиотека имени Григора Прличева, Охрид (Северная Македония)
mbozdoganova@yahoo.com

РОЛЬ БИБЛИОТЕКИ В РАЗВИТИИ КУЛЬТУРНОГО ТУРИЗМА

РЕЗЮМЕ | Библиотека и библиотечное дело в своем развитии играют важную роль в развитии туризма местного сообщества, особенно когда речь идет о городе Охрид. Роль, которую играет библиотека, лежит в основе ее деятельности и услуг, которые она предлагает своим пользователям. Развитие информационной грамотности, автоматическая обработка книжного фонда, электронные базы данных приближают требуемую информацию к пользователям наших услуг.

Важная роль библиотеки в развитии культурного туризма состоит в том, что если иметь хорошую стратегию с четко определенными мерами и принципами, в которые будет вовлечено местное население вместе с коллективом библиотеки, то это приведет к все большей популяризации культуры. В туристический сезон особенно важно подготовить календарь культурных событий, в котором будет опубликована вся деятельность библиотеки: выставки, популяризация коллекций, книг, авторов, рекламные акции, общественные мероприятия, привлечение туристов и представление культурных ценностей города и т.д. Промоция книги за пределами библиотеки дает хороший результат в приближении письменного слова к аудитории.

Существует связь между библиотекой и культурным туризмом - лето на пляже с книгой в руке.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА | библиотека, культурный туризм, акции, популяризация, пользователи, информационная грамотность

